

مهدی تقوی، اقتصاددان در گفت‌وگو با بازار بین‌الملل

بیکاری و تورم چالش اصلی اقتصاد

مرتضی اقبالیان

دکتر مهدی تقوی، استاد تمام اقتصاد ایران در دانشکده علوم اقتصادی دانشگاه علامه طباطبایی تدریس می‌کند. برخی می‌گویند این دانشگاه سه استاد تمام اقتصاد بیشتر ندارد، یکی دکتر جمشید پژویان که هم‌اکنون ریاست شورای عالی رقابت را بر عهده دارد و از طرفداران سرسخت آزادسازی یارانه‌هاست، دیگری مهدی تقوی است و سومی هم وجود خارجی ندارد. اما مخالفت مهدی تقوی با آزادسازی یارانه‌ها برخلاف دیدگاه جمشید پژویان را شاید بتوان از نواذ اختلاف‌های این دو همکار همیشگی درباره اقتصاد ایران دانست. او که همواره معتقد است اقتصاد ایران نه با رکود و نه با تورم محض بلکه با پدیده رکود تورمی در دو دهه اخیر مواجه بوده است، در کوران انتخابات نهمین دوره ریاست جمهوری در اظهار نظری جالب گفته بود که ترکیب دیدگاه‌های اقتصادی احمدی‌نژاد و هاشمی رفسنجانی و اجرای آن تأثیرات مطلوب‌تری بر اقتصاد کشور خواهد گذاشت. او با تألیف حدود ۲۰ کتاب و ترجمه ۴۰ کتاب و نگارش مقالات متعدد از جمله پرکارترین اقتصاددانان ایرانی است. گفت‌وگوی بازار بین‌الملل را با دکتر مهدی تقوی بخوانید:

■ اصلی‌ترین چالش پیش روی اقتصاد ایران در سال ۱۳۸۹ را چه می‌دانید؟
بیکاری و تورم

■ و مهم‌ترین راهکاری که برای خروج اقتصاد ملی از رکود پیشنهاد می‌کنید؟

سرمایه‌گذاری و توجه به عرضه اقتصادی. وقتی در اقتصاد ملی سرمایه‌گذاری صورت نگیرد و بهره‌وری نیروی کار پایین باشد، رکود اقتصادی تشدید می‌شود و باعث افزایش نرخ بیکاری خواهد شد، از این رو باید سرمایه‌گذاری زیادی صورت گیرد و صنایع نوسازی شود و بی‌جهت از خارج کشور کالای مصرفی و غیرضرور وارد نکنیم. چرا که واردات کالاهای کشاورزی باعث خوابیدن بخش کشاورزی داخلی و واردات کالاهای صنعتی که مشابه آن در داخل تولید می‌شود، باعث ورشکستگی واحدهای صنعتی و کارخانه‌ها می‌شود. بنابراین باید با طراحی سیاست‌های درست اقتصادی از واردات کالایی که مشابه آن در داخل کشور ساخته می‌شود، جلوگیری شود. نمی‌دانم چه لزومی دارد که پرتقال و سیب از خارج وارد کنیم.

■ یعنی معتقدید باید فقط کالاهای سرمایه‌ای و مواد اولیه وارد شود؟

بله. مثلاً تنها میوه‌ای که واردات آن توجیه دارد، موز است چرا که اصلاً تولید داخل نداریم اما وقتی محصولات کشاورزی داخلی به اندازه کافی وجود دارد، دلیلی نمی‌بینم که این‌گونه محصولات با ارز ارزان به بازار داخلی راه یابد.

■ نرخ سود تسهیلات و سپرده‌های بانکی در سال آینده باید کاهش یابد یا افزایش و یا اینکه ثابت بماند؟

به نظر من باید افزایش پیدا کند، چرا که وقتی نرخ سود سپرده‌ها و تسهیلات زیر نرخ تورم باشد، در اقتصاد می‌گویند سرکوب مالی صورت گرفته است. این سیاست باعث می‌شود پول‌ها به جای دیگری سوق داده شود و نظریه‌های اقتصادی این را تأیید می‌کند چرا که وقتی نرخ بهره منفی باشد، همه ترجیح می‌دهیم پولمان را خرج کنیم تا سرمایه‌گذاری و سپرده‌گذاری کنیم و به این ترتیب سطح پس‌انداز کاهش می‌یابد.

■ در مورد آزادسازی یارانه‌ها برخی معتقدند به دلیل رکود اقتصادی بهتر است اجرای آن یک سال به تعویق بیفتد و برخی دنبال آزادسازی تدریجی قیمت‌ها و برخی دنبال آزادسازی ناگهانی و یا اصلاح قیمت‌ها در دو مرحله هستند. شما چه نظری دارید؟
من بشدت با برداشتن یارانه‌ها تحت عنوان هدفمند کردن یارانه‌ها مخالفم.

■ چرا؟

وقتی ما با درآمد نفت می‌توانیم اقتصادی پویا

وقتی در سال‌های گذشته برای ساخت پالایشگاه اقدام نشده است، ناچاریم بنزین و سایر حامل‌های انرژی را وارد کنیم. جالب است می‌گویند قیمت فوب خلیج فارس ملاک قرار گیرد، حالا حرف من این است که به اندازه کارگر امریکایی به من دستمزد بدهید و قیمت‌ها را بر اساس نرخ‌های جهانی محاسبه کنید.

■ یعنی شما بصراحت با آزادسازی قیمت‌ها بر اساس قیمت فوب خلیج فارس مخالف هستید؟

بله. وقتی دولت پالایشگاه نساخته است چرا مردم باید هزینه آن را پرداخت کنند، مگر پول نفت دست دولت نبوده است؟ پس باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی کند که نه تورم بالا برود و نه رکود تشدید شود.

■ فکر می‌کنید پیش‌بینی قیمت هر بشکه نفت ۶۵ دلار در بودجه سال آینده مطلوب است؟

من هیچ پیش‌بینی خاصی از وضعیت بازار نفت در سال آینده ندارم، چرا که پیش‌بینی قیمت مطلوب نفت بستگی به ذخایر نفتی جهان، بویژه کشورهای صنعتی دنیا و نرخ رشد مصرف نفت دارد. فقط باید دقت کنیم که به دلیل کاهش سطح تقاضا در بهار و تابستان قیمت نفت پایین‌تر خواهد آمد و تنها پیشنهاد می‌کنیم عوامل مؤثر بر بازار نفت در سال آینده را دقیق زیر نظر بگیریم.

■ فکر می‌کنید میزان دستمزد کارگران چند درصد و بر چه اساسی باید افزایش یابد؟
در قانون برنامه سوم و چهارم بصراحت آمده است که دستمزد کارگران باید بر اساس نرخ تورم افزایش یابد اما این اقدام صورت نگرفته است. اگر از سال آینده بر اساس نرخ تورم دستمزدها افزایش یابد خیلی‌ها از خط فقر بالاتر خواهند آمد.

■ با فرض آزادسازی تدریجی یارانه‌ها نحوه مدیریت بازار باید به چه نحوی باشد، دولت باید بر بازار کنترل داشته باشد، یا تنظیم بازار باید به خود بازار واگذار شود؟

وقتی یارانه‌ها برداشته شود، در واقع قبول کرده‌ایم اقتصاد را به سمت اقتصاد بازار حرکت دهیم و باید به قواعد بازار رقابتی تن دهیم و نمی‌شود در نیمه راه بگوییم با بخشی از قواعد رقابت در بازار موافق هستیم و با بخشی دیگر نه. اگر می‌خواهیم یارانه‌ها را بتدریج برداریم، باید اجازه دهیم بتدریج هم قیمت‌ها در بازار واقعی شکل بگیرد و دولت نباید دخالت کند. ■

بسیاریم که همه در آن به فعالیت مشغول باشند و بر اساس بهره‌وری درآمد داشته باشند، دیگر پرداخت یارانه لزومی ندارد، اما وقتی نیروی کار دستمزدی پایین‌تر از بهره‌وری دریافت می‌کند و ثروت ملی نفت به بودجه دولت اختصاص می‌یابد، پس انتظار این است که دولت به گونه‌ای از درآمدهای نفتی استفاده کند که مردم قدرت خرید حداقلی داشته باشند. من نه به گزینه توقف اجرای قانون هدمند کردن یارانه‌ها نه به آزادسازی تدریجی و نه آزادسازی ناگهانی اعتقادی ندارم چرا که معتقدم اینها غلط است.

■ برای حمایت از صادرات و جلوگیری از واردات غیرضرور فکر می‌کنید باید نرخ ارز را افزایش داد یا اینکه با ابزار تعرفه‌ها می‌توان موفق بود، یا راهکار دیگری پیشنهاد می‌کنید؟

مشکل اساسی این است که اقتصاد ایران در بسیاری از حوزه‌ها هنوز وابسته است. ما هنوز نهادهای صنعت و نهادهای تولید را وارد می‌کنیم، بنابراین وقتی نرخ ارز را بالا ببریم ممکن است درآمد صادرات ما دو برابر شود، اما به دلیل گران‌تر شدن واردات رکود تورمی در کشور ایجاد خواهد شد.

■ پس چه راهکاری برای حمایت از صادرات و جلوگیری از واردات ارزان می‌کنید؟

معتقدم به جای افزایش نرخ ارز با مکانیزم تعرفه می‌توانیم از واردات زیاد و غیرضرور جلوگیری کنیم، البته این احتمال و اتفاق رخ خواهد داد که صادرکنندگان ضرر خواهند دید، پس بهتر این است که با سیاست‌ها و مشوق‌های لازم از بخش صادرات حمایت شود و راه بهتر این است که تفاوت نرخ واقعی ارز با نرخ موجود را به صادرکنندگان پرداخت کنیم.

■ اگر بخواهید سه پیشنهاد مشخص برای کاهش قیمت تمام شده کالا و خدمات ارائه کنید چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟

نخست نو کردن تکنولوژی، دوم افزایش بهره‌وری و سوم آموزش نیروی انسانی و شایسته‌سالاری در مدیریت. واقعیت این است که بهره‌وری نیروی کار و سرمایه بسیار پایین است و چاره‌ای جز ارتقای نرخ رشد بهره‌وری نداریم. مهم‌تر اینکه آموزش نیروی انسانی و مدیریت مناسب بر اساس شایسته‌سالاری نه خویشاوندسالاری را باید جدی بگیریم. معتقدم مدیران باید کارآمد باشند.

■ به نظر شما با آزادسازی یارانه‌ها سال آینده قیمت حامل‌های انرژی، بویژه بنزین چه میزان باشد مطلوب خواهد بود؟

من با اصل سؤال مخالفم، چرا که نیاز ایران به واردات را تقصیر مردم نمی‌دانم بلکه دولت، هم در دولت حاضر و بویژه در دولت‌های قبلی، روی ساخت پالایشگاه‌ها کاری صورت نداده است.